ضمیمه کتاب و ادبیات روزنامه جام جم | سه‌شنبه، ۱۳ خرداد ۱۴۰۴ | شماره ۳۰۱

هادی حکیمیان در گفت‌وگو با قفسه کتاب از روند نگارش کتاب «روح‌الله» م

تابی نهایت خمینی در یک اث

نازلی مروت
قفسه کتاب

«روح‌الله» عنوان کتابی است که هادی حکیمیان آن را براساس مستنداتی از زندگی امام خمینی(ره) با سبکی داستانی به رشته تحریر در آورده؛ کتابی که این روزها با دریافت تقریظ رهبرمعظم انقلاب بیشتر از گذشته برسر زبان‌ها افتاده است. حکیمیان در این اثر تلاش می‌کند ضمن پایبندی به مستندات تاریخی، زندگی مردی را به تصویر بکشد که نه‌تنها سرنوشت ایران بلکه جهان اسلام را تغییر داد و فضای جدیدی به روی امت اسلام گشود. گرچه روح‌الله در حوزه تاریخ انقلاب نوشته شده اما نثر آن با ادبیات داستانی در هم آمیخته است و نویسنده توانسته ضمن حفظ مستندات تاریخی، زندگی بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی را با نثری روان به مخاطب ارائه کند.
در آستانه سالگرد ارتحال بنیانگذار جمهوری اسلامی، سراغ هادی حکیمیان رفتیم تا درباره کتابی که به‌گفته او به خاطر علاقه شخصی به شخصیت رهبر فقید انقلاب اسلامی آن را به رشته تحریر درآورده است، بیشتر بدانیم.

انگیزه شما از نگارش کتاب روح‌الله چه بود؟

به‌دلیل علاقه شخصی به امام‌خمینی(ره) به نگارش کتاب روی آوردم و تصمیم گرفتم کاری پژوهشی درباره زندگی ایشان را به سرانجام برسانم اما قصد نداشتم کاری پژوهشی و دانشگاهی به مخاطب ارائه کنم. زیرا در این صورت مخاطب اثر معدودی از دانشگاهیان، حوزویان و متخصصین بودند.
برای این‌که عموم مردم از این مستندات تاریخی بهره‌مند بشوند، از سبک داستانی استفاده کردم. با توجه به سابقه داستان‌نویسی و رمان‌نویسی که داشتم، به این سمت رفتم و تلاش کردم محتوای کتاب به سمت داستان و رمان برود. به‌همین دلیل از تکنیک‌های داستان و رمان نیز در آن استفاده شده است. به‌همین خاطر، روح‌الله که زندگینامه مستند امام‌خمینی(ره) است یک داستان‌واره و یک شبه‌رمان است. یعنی از تکنیک‌های معمول زندگینامه‌نویسی و داستان هم تا حد امکان در آن استفاده شده. سعی کردم که نثر روان و روایت خوبی داشته باشد که مخاطب عام هم بتواند آن را بخواند و با محتوای تاریخی کتاب ارتباط برقرار کند. به‌عنوان نویسنده کتاب می‌خواستم یک زن خانه‌دار یا کاسب بازاری درکنار دانش‌آموز، طلبه و دانشجو خواننده کتابم باشد و بدین ترتیب بتوانم با طیف وسیعی از مخاطبان ارتباط برقرار کنم.
انتخاب سبک نگارش داستانی، اثر روح‌الله را از یک کتاب تاریخی به کتابی داستانی برای عموم مردم تبدیل کرد. تلاش من این بود روایتگر داستانی باشم که از فضای خشک مستندگونه تاریخی فاصله داشته باشد.

شما درباره یک شخصیت تاریخی مؤثر در تاریخ ایران و جهان نوشتید. انتخاب سبک ادبیات داستانی و بهره‌مندی از تکنیک داستان‌نویسی شما را با مشکل روایت مستندات و اتکا به آن مواجه نکرد؟

به خودم اجازه ندادم در مورد زندگی امام خمینی از تخیل استفاده کنم. ولی فضاسازی و تصویرسازی که در نگارش داستان استفاده می‌شود و از تکنیک‌های معمول داستان‌نویسی است در آن به‌کار برده شده.

در زمان پژوهش درباره یک شخصیت معاصر تاریخی با چه چالش‌هایی مواجه بودید؟

جمع‌آوری اطلاعات و تحقیق و پژوهش و در مرحله بعد نگارش کار نزدیک به ۶ سال به طول انجامید. طولانی‌شدن مدت‌زمان کار یک سوی ماجرای نگارش روح‌الله بود اما آنچه باید به آن اشاره کنم این است که امام خمینی(ره) از سال ۱۳۴۱ شمسی رسما وارد فعالیت‌های سیاسی می‌شوند و نهضت را آغاز می‌کنند. از این دوره به بعد حوادث و رخدادهای زندگی امام خمینی(ره) مسیر مشخصی را طی می‌کند، از یک مقطعی آغاز می‌شود و امام راحل به‌عنوان بزرگ‌ترین منتقد و مخالف حکومت پهلوی در انظار عموم مردم شناخته می‌شود. گزارش‌های مرتب و پیاپی ساواک و اطلاعاتی که در این زمینه موجود است، نشان‌دهنده روند منظم سیر مبارزات و زندگی سیاسی- اجتماعی امام است اما مسأله‌ای که باید به آن توجه می‌کردم و از قلم نیفتاد این است که قبل از دهه ۴۰ از زندگی روح‌الله الموسوی‌الخمینی چه می‌دانستیم؟

سختی کار به این مقطع تاریخی بازمی‌گشت؟

دقیقا همین‌طور است. این راکه امام از یک مقطع سنی از اراک و خمین به قم آمده است باید در منابع تاریخی حوزه قم و زمانه شیخ عبدالکریم حائری یزدی جست‌وجو می‌کردم. آن زمان به دوره پهلوی اول بازمی‌گردد؛ زمانی که اطلاعات بسیار اندکی در کتاب‌ها و خاطرات، تاریخ شفاهی و اسناد وجود داشت. یافتن نکاتی که گویای زندگی امام در میان این اسناد باشد، صبر، حوصله، دقت و ریزبینی خاصی می‌طلبید. به همین دلیل پژوهش و تحقیق زمان زیادی را به خود اختصاص داد.

به نظر می‌رسد غیر از زمانبر بودن پروژه و کم بودن اسناد و اطلاعات، در دسترس نبودن افراد معاصر امام نیز شما را با چالش جدی مواجه کرده بود؟

بله، افراد معاصر امام در دوران جوانی، نوجوانی و کودکی از دنیا رفته‌اند و از این منظر منبع موثقی برای ضبط ناگفته‌ها از زندگی امام وجود نداشت. به همین دلیل من به همه کتاب‌های تاریخی که ردپایی از امام خمینی در آن وجود داشت مراجعه کردم. حتی کتاب‌هایی را که طرفداران سلطنت پهلوی و مخالفان امام و انقلاب نوشته بودند نیز تورق کردم. چون نمی‌خواستم از یک زاویه به جریان امام و انقلاب نگاه کنم. به‌عنوان نویسنده باید نگاه جوان امروزی را نیز در نظر بگیرم. می‌خواستم جوان امروزی وقتی به پدیده امام و انقلاب و مبارزات انقلابی ایشان نگاه می‌کند قانع شود. به همین دلیل به منابع مختلف رجوع کردم، اسناد نشریات مختلف و خاطرات افراد گوناگون را خواندم، فیش‌برداری کردم و در روح‌الله از آن استفاده کردم. در ارجاعات کتاب روح‌الله، کتاب «پاسخ به تاریخ» و «مأموریت برای وطنم» که دیگران برای محمدرضا پهلوی نوشتند هم دیده می‌شوند. همچنین از کتاب اسدالله علم استفاده کردم. البته از مردم عادی جامعه مثل کسبه، معلمین، دانشجویان و دیگر افرادی که از قیام ۱۵ خرداد خاطره داشتند بهره بردم. تمام تلاش من این بود که به جریان انقلاب و امام خمینی(ره) از زوایای مختلف بپردازم و نگاه تک‌بعدی نداشته باشم.

طولانی‌شدن مدت‌زمان کار یک سوی ماجرای نگارش روح‌الله بود اما آنچه باید به آن اشاره کنم این است که امام خمینی(ره) از سال ۱۳۴۱ شمسی رسما وارد فعالیت‌های سیاسی می‌شوند و نهضت را آغاز می‌کنند

در مدت ۶ ساله تحقیق و نگارش کتاب، از نیروی انسانی برای انجام کار بهره گرفتید یا به تنهایی روح‌الله را به سرانجام رساندید؟

من در تمام مدت به تنهایی مشغول تحقیق و نگارش کتاب بودم اما زمانی که کار به پایان رسید، دوستان

تقریظ رهبری؛ مایه دلگرمی

مایه دلگرمی است که رهبر معظم انقلاب با وجود مشغله بسیاری که دارند کتاب «روح‌الله» را خوانده‌اند و بر آن تقریظ نوشته‌اند. ایشان به‌عنوان کسی که نزدیک‌ترین ارتباط را با مرحوم امام داشتند، این کار را پسندیدند که موجب دلگرمی و خوشحالی است.
اگرچه «روح‌الله» به سرانجام رسیده اما باید بگویم نوشتن برای شخصیت امام خمینی(ره) باید ادامه پیدا کند. شخصیت مرحوم امام خیلی جای کار دارد. درباره شخصیت علمی و حوزوی ایشان باید بنویسیم. باید از مرحوم امام برای نوجوانان نوشته شود. به‌خصوص فعالیت‌های دوره نوجوانی ایشان برای نوجوانان جذاب خواهد بود.